

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу
України щодо сільськогосподарських кооперативів»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

15 серпня 2020 року набрав чинності новий Закон «Про сільськогосподарську кооперацію», яким передбачено відхід від жорсткого поділу сільськогосподарських кооперативів за типами на виробничі та обслуговуючі, надаючи членам (засновникам) сільськогосподарського кооперативу самостійно обирати види діяльності: виробничий, обслуговуючий, переробний чи багатофункціональний, а також форму діяльності – з метою чи без мети одержання прибутку. Крім того, прийнятим Законом передбачено термінологію, що не притаманна відносинам «радянської» кооперації. Натомість у всьому світі кооперативи діють як господарські товариства і до них застосовуються ті ж економічні категорії і терміни, що і до господарських товариств.

Так, у прийнятому Законі не застосовуються поняття «пайовий внесок», «додатковий пайовий внесок» «пай», «пайовий фонд», «пайові виплати», «кооперативні виплати», натомість їх замінено на «вклад члена кооперативу», «додатковий вклад», «частка у статутному капіталі», «статутний капітал», «дивіденди», «патронажні дивіденди».

Водночас у Податковому кодексі України натеper застосовуються поняття «сільськогосподарський виробничий кооператив», «сільськогосподарський обслуговуючий кооператив», «пай», «пайовий внесок».

Також вказаним Законом передбачено здійснення виплати членам кооперативу, що діє з метою одержання прибутку, патронажних дивідендів, однак такий інститут відсутній у Податковому кодексі України і потребує врегулювання.

Цей законопроект є альтернативним до Проекту Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сільськогосподарських кооперативів», реєстраційний номер 4457 від 03.12.2020 року.

2. Цілі і завдання законопроекту

Законопроект розроблено з метою приведення норм Податкового кодексу України у відповідність до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», зокрема врегулювання питання оподаткування патронажних дивідендів відповідно до кращих міжнародних практик.

3. Загальна характеристика і основні положення законопроекту Проектом Закону передбачається:

1. Приведення термінології Податкового кодексу України у відповідність до нового Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію»;

2. Встановлення особливостей оподаткування виплати патронажних дивідендів.

1) патронажні дивіденди виплачуватимуться виключно за рахунок фінансового результату (прибутку) сільськогосподарського кооперативу, що залишається після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законом, визначеного за результатами здійснення операцій з особами, які є членами або асоційованими членами сільськогосподарського кооперативу та/або їхньої трудової участі в діяльності кооперативу;

2) фінансовий результат від здійснення операцій з членами кооперативу та/або їхньої трудової участі в діяльності кооперативу (об'єднання) та фінансовий результат від здійснення операцій з особами, які не є членами або асоційованими членами сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського кооперативного об'єднання, визначаються окремо.

3) фінансовий результат за результатами здійснення операцій з членами кооперативу та/або їхньої трудової участі в діяльності кооперативу визначається виключно за рахунок:

здійснення операцій з особами, які є членами або асоційованими членами сільськогосподарського кооперативу: надання послуг, закупівля сільськогосподарської продукції, постачання засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів;

надання сільськогосподарським кооперативом сільськогосподарських послуг за трудової участі членів кооперативу;

реалізацію іншим особам сільськогосподарської продукції, виробленої, вирощеної, відгодованої, виловленої або зібраної (заготовленої) його членами - виробниками сільськогосподарської продукції та/або сільськогосподарським кооперативом, за трудової участі членів такого кооперативу, а також

продукції, отриманої в результаті переробки сільськогосподарської продукції, виробленої вирощеної, відгодованої, виловленої або зібраної (заготовленої) членами кооперативу – сільськогосподарськими виробниками та/або самим кооперативом за трудової участі його членів;

4) авансовий внесок з податку на прибуток підприємств при виплаті патронажних дивідендів такими кооперативами не сплачуватиметься.

Водночас, отримані юридичними і фізичними особами – членами кооперативу патронажні дивіденди підлягають оподаткуванню як дохід такої особи згідно з системою оподаткування, на якій знаходиться дана особа як платник податків.

Слід зазначити, що вказані вище виплати у сумах, що підлягають оподаткуванню ПДФО, будуть також оподатковуватись і військовим збором (ставка 1,5%), як того вимагає пункт 16¹ підрозділу 10 Перехідних положень Податкового кодексу України.

Виключення патронажних дивідендів (patronage dividends/patronage refunds) з бази оподаткування податком на прибуток (corporate tax) кооперативів застосовується в Республіці Кіпр, Болгарії, Данії, Фінляндії, Італії, Литві, Нідерландах, Норвегії, Португалії, Великобританії¹, США², Канаді тощо.

Фактично, патронажні дивіденди є доплатою до ціни продукції, що закуповується кооперативом у своїх членів (або зменшенням ціни матеріально-технічних ресурсів, що продаються їм: добрива, паливно-мастильні матеріали, засоби захисту рослин, ветпрепарати тощо). Розмір такої доплати встановлюється за результатами року в ході затвердження фінансового звіту виходячи з перевищення доходів від реалізації продукції членів і матеріально-технічних ресурсів членам над витратами кооперативу (surplus). Фактично, це кошти, які кооператив повертає своїм членам, як недоплачені або надміру сплачені ними, тому що основною метою існування с/г кооперативу є збільшення доходів своїх членів від виробництва с/г продукції.

Таким чином, зароблені кооперативом завдяки бізнесу із своїми членами кошти за допомогою виплати патронажних дивідендів повертаються їм,

¹ Study on the implementation of the Regulation 1435/2003 on the Statute for European Cooperative Society (SCE)

² <http://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title26/subtitleA/chapter1/subchapterT&edition=prelim>,
<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/1388#a>

розподіляючись між членами кооперативу пропорційно частки їх обороту з кооперативом в загальному обороті членів кооперативу з кооперативом.

Такий підхід дозволяє кооперативам виконувати функцію переробки і реалізації продукції членів (arm trade), на тих же фінансових умовах, які б існували, якби члени самостійно переробляли, зберігали, реалізовували і просуvalи свою продукцію у великих обсягах. В результаті малі і середні с/г виробники, об'єднавшись в кооператив, отримують ті ж переваги, якими користуються їх більш великі конкуренти, які в силу свого розміру можуть побудувати власну переробку, логістику і маркетинг.

3. Передбачається встановлення перехідного періоду щодо застосування старої редакції змінених цим проектом положень Податкового кодексу України сільськогосподарськими виробничими та обслуговуючими кооперативами до приведення їх статутів у відповідність до вимог нового Закону «Про сільськогосподарську кооперацію».

4. Змінюється підхід до надання пільги зі сплати ПДФО з доходу від реалізації сільськогосподарської продукції і кооперативних виплат (відповідно до нового Закону «Про сільськогосподарську кооперацію» - патронажних дивідендів).

На даний час згідно з Податковим кодексом України не оподатковується ПДФО весь дохід від реалізації фізичною особою сільськогосподарської продукції, задекларованої, як вирощена, відгодована, виловлена, зібрана, виготовлена, вироблена, оброблена та/або перероблена безпосередньо фізичною особою на земельних ділянках, наданих їй у розмірах, встановлених Земельним кодексом України для ведення:

садівництва та/або для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибні ділянки) та/або для індивідуального дачного будівництва.

особистого селянського господарства та/або земельні частки (паї), виділені в натурі (на місцевості), сукупний розмір яких не перевищує 2 гектари.

Даний підхід призводить до зловживань і ухилення від оподаткування, коли різним податковим агентам реалізується сільськогосподарська продукція, начебто вироблена на відповідній земельній ділянці, в обсязі, що значно (інколи в рази) перевищує той, що може бути фактично вироблений. У випадку ж виникнення претензій з боку контролюючих органів, заявляється про надзвичайно високий врожай.

Для припинення відповідних схем з ухилення від оподаткування пропонується змінити підхід до надання зазначеної пільги, звільнивши від оподаткування ПДФО фіксовану суму доходу від реалізації такої сільськогосподарської продукції, як це вже зроблено щодо реалізації продукції тваринництва.

Також зараз Податковим кодексом України повністю звільнені від сплати ПДФО, незалежно від суми, що належить до виплати фізичній особі, кооперативні виплати виробничих (що діють з метою отримання прибутку) сільськогосподарських кооперативів (згідно з новим Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» - патронажні дивіденди). Відповідно, законопроектом пропонується встановити загальне обмеження на суму доходів фізичної особи від реалізації сільськогосподарської продукції і патронажних дивідендів.

Так, відповідно до положень законопроекту сума доходів фізичної особи від реалізації власної сільськогосподарської продукції і виплати патронажних дивідендів кооперативом:

не оподатковується, якщо вона не перевищує 50 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року;

оподатковується за ставкою 18% бази оподаткування ПДФО в частині, що перевищує 50 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року.

5. Передбачається внесення змін до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» щодо надання державної підтримки сільськогосподарським кооперативам, сільськогосподарським кооперативним об'єднанням за умови, що не менше 12 членів кооперативу або об'єднання є сільськогосподарськими товаровиробниками та одночасно не є пов'язаними особами у розумінні Податкового кодексу України.

4. Стан нормативно-правової бази у цій сфері правового регулювання

Основними нормативними актами в цій сфері правового регулювання є Податковий кодекс України, Закони України «Про сільськогосподарську кооперацію» та «Про державну підтримку сільського господарства України».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація законопроекту не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України.

6. Обґрунтування очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування законопроекту після його прийняття

Проект Закону позитивно вплине на розвиток кооперації в Україні, стимулюватиме розвиток існуючих та утворення нових сільськогосподарських кооперативів, збільшення їх ринкової частки у виробництві та реалізації сільськогосподарської продукції, що у свою чергу сприятиме посиленню конкурентоздатності малих та середніх виробників, зокрема, та соціальному розвитку сільських територій загалом.

Народні депутати України

О.В. Ковальчук

та інші народні депутати

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Ковальчук Олександр Володимирович (2706402475)
Сертифікат: 20B4E4ED0D30998C04000000304F2C0020A67800
Дійсний до: 15.08.2021 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 353д9/1-2020/248717 від 22.12.2020

302195